

Aan de staatsecretaris van
Infrastructuur en Waterstaat
drs. V.L.W.A. Heijnen
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

DATUM 23 juni 2022
KENMERK CGM/220623-01
ONDERWERP Aanbiedingsbrief onderzoeksproject gg-zaden in zaadmengsels

Geachte mevrouw Heijnen,

De COGEM heeft een onderzoeksproject laten uitvoeren om beter inzicht te verkrijgen in mogelijke verspreidingsroutes van zaden van genetisch gemodificeerde (gg-)planten. Het onderzoek richtte zich op de vraag of gg-zaden aanwezig zouden kunnen zijn in vogelvoer of in zaadmengsels voor het inzaaien van bloemrijke akkerranden ('bloemenzaadmengsels'). De resultaten van het onderzoek zijn beschreven in het rapport '[Bird feed and flower seed mixtures: potential for disseminating genetically modified seeds](#)' (CGM 2022-02), dat is opgesteld door Perseus B.V. De onderzoekers hebben aangetoond dat, ondanks de maatregelen die sommige producenten treffen om gg-zaden in de mengsels uit te sluiten, een aantal van de geanalyseerde vogelvoerzaadmengsels zaden bevat van (toegelaten) gg-koolzaadlijnen.

1. Aanleiding voor het onderzoek

Eerder onderzoek uit Zwitserland¹ en Nederland² heeft zaden van gg-planten aangetoond in vogelvoer. Naar aanleiding van deze resultaten heeft de COGEM een onderzoek laten uitvoeren naar vogelvoer en andere zaadmengsels. Het onderzoek had als doel om beter inzicht te krijgen in de eventuele aanwezigheid van zaden van gg-planten in zaadmengsels, wat mogelijk tot verspreiding en onbedoelde effecten zou kunnen leiden.

2. Onderzoeksresultaten

2.1 Inventarisatie van plantensoorten in zaadmengsels en analyse mogelijke gg-varianten

De onderzoekers hebben de plantensoorten in meer dan negenhonderd zaadmengsels geïnventariseerd, en hebben soorten geïdentificeerd waarvan bekend is dat er gg-varianten commercieel geteeld worden of veldproeven mee zijn uitgevoerd. Een deel van de

geïdentificeerde plantensoorten kan zich handhaven in Nederland. Aan de hand van de inventarisatie hebben de onderzoekers een paar soorten geïdentificeerd die zich in Nederland kunnen vestigen, een gg-variant hebben, en waarvan het meest waarschijnlijk wordt geacht dat zij in de zaadmengsels zouden kunnen zitten. Dit betreft *Medicago sativa* (Luzerne), *Carthamus tinctorius* (Saffloer) en Brassica-soorten (*Brassica napus* ofwel Koolzaad, *Brassica rapa* ofwel Raapzaad). Indien gg-varianten van *Camelina sativa* (Huttentut) in de toekomst op grotere schaal zouden worden geteeld, hoort deze soort ook in dit lijstje thuis.

2.2 Verschillen in herkomst en certificering van zaadmengsels

Uit interviews met zaadmengselproducenten en -distributeurs blijkt dat de zaden voor bloemenzaadmengsels hoofdzakelijk in Europa, waar nauwelijks gg-gewassen worden geteeld, worden geproduceerd. Daarentegen worden zaden voor vogelvoer meestal geïmporteerd uit landen buiten de Europese Unie. Hoewel er verschillende gg-gewassen zijn toegelaten voor gebruik in diervoeder, nemen vogelvoerproducenten maatregelen om de aanwezigheid van gg-zaden te voorkomen, via testen of via certificaten. Bij de productie van de bloemenzaadmengsels zijn certificaten voor gg-vrije producten niet gebruikelijk.

2.3 Analyse van een select aantal zaadmengsels

De onderzoekers hebben op basis van de uitgevoerde inventarisatie een aantal vogelvoer- en bloemenzaadmengsels laten analyseren op de aanwezigheid van gg-zaden. In de twintig onderzochte bloemenzaadmengsels zijn geen gg-zaden gedetecteerd. Daarentegen bleken er, ondanks de maatregelen van een aantal vogelvoerproducenten, gg-zaden aanwezig in vijf van de dertig vogelvoerzaadmengsels. De zaden in deze vogelvoermengsels waren in staat te kiemen.

2.4 Vervolgonderzoek bevestigt de aanwezigheid van gg-koolzaad in vogelvoer

De resultaten van de analyse op aanwezigheid van gg-zaden, zijn in opdracht van de COGEM geverifieerd door het Wageningen Food Safety Research (WFSR). Het WFSR is het nationale referentielaboratorium ter controle van residuen en contaminanten in voedsel en diervoeders, waaronder genetisch gemodificeerde organismen.^{3,4} Het WFSR heeft in zijn onderzoek verschillende transgene elementen, sequenties die duiden op een gg-variant, aangetoond in de vogelvoerzaadmengsels. Dit bevestigt de bevindingen van de auteurs van het onderzoeksrapport. Vervolgens zijn er door het WFSR testen uitgevoerd die ontwikkeld zijn om specifieke gg-varianten te detecteren. De resultaten van deze testen zijn consistent met de aanwezigheid van in de EU toegelaten gg-koolzaadlijnen (GT73, MS8 en RF3). Het WFSR heeft in haar onderzoek niet bepaald hoeveel gg-zaden de mengsels bevatten, tevens is niet bekend hoeveel koolzaadzaden in de geanalyseerde mengsels aanwezig waren. Hierdoor is niet bekend of deze vogelvoerzaadmengsels als ggo-bevattend geëtiketteerd hadden moeten worden.

3. Conclusie en aanbevelingen van de COGEM

3.1 Conclusie

Het onderzoek toont aan dat er, ondanks de maatregelen van een aantal vogelvoerproducenten, gg-zaden aanwezig zijn in vijf van de dertig geanalyseerde vogelvoerzaadmengsels. De zaden in deze vogelvoermengsels waren in staat te kiemen. Het is niet uit te sluiten dat ook niet in de EU toegelaten gg-gewassen in vogelvoermengsels terecht kunnen komen.

Gezien het bovenstaande doet de COGEM enkele aanbevelingen, om onbedoelde effecten die mogelijk kunnen ontstaan bij de aanwezigheid van gg-zaden in vogelvoer en verspreiding van deze gg-zaden, tegen te gaan.

3.2 Aanbeveling ten behoeve van handhaving en inspectie

Aan instanties die betrokken zijn bij inspectie en handhaving, adviseert de COGEM om meer aandacht te besteden aan vogelvoerzaadmengsels.* Bijvoorbeeld door meer bewustwording te creëren bij distributeurs en producenten van vogelvoerzaadmengsels. Het onderzoeksrapport biedt ook een overzicht van plantensoorten in zaadmengsels, en de gg-varianten die bekend zijn van deze soorten. Dit betreft ook gg-gewassen die niet zijn toegelaten in de EU. Zaden van de plantensoorten *M. sativa* (Luzerne), *C. tinctorius* (Saffloer) en Brassica-soorten verdienen extra aandacht, gevolgd door *C. sativa* (Huttentut). Daarbij dient opgemerkt te worden dat in de huidige studie geen gg-varianten van deze soorten zijn gevonden.

3.3 Aanbeveling voor het uitbreiden van monitoring

Vergunninghouders van gg-gewassen zijn verplicht om te monitoren of het gg-gewas onverwacht schadelijke effecten veroorzaakt ('general surveillance'). De monitoring van gg-gewassen richt zich op dit moment op overslagpunten en de verwerkende industrie. De COGEM dringt bij gg-koolzaad daarnaast al jarenlang aan op de monitoring van transportroutes. In opdracht van de COGEM zijn er in het verleden diverse onderzoeken uitgevoerd naar het voorkomen van (gg-)koolzaadplanten in het Nederlandse milieu en mogelijke uitkruising van gg-koolzaadplanten met verwante soorten.^{5,6,7} Uit het huidige onderzoek blijkt dat toegelaten gg-gewassen ook via vogelvoer in het milieu geïntroduceerd kunnen worden. De COGEM adviseert daarom om bij toekomstige monitoringsplannen aandacht te besteden aan deze introductieroute. Bijvoorbeeld door ook producenten en distributeurs van vogelvoer bij de monitoring te betrekken en een algemeen meldpunt, voor bijzonderheden en opvallende zaken, in te stellen dat toegankelijk is voor natuurbeheerders, pluimveehouders en particulieren.

Samengevat bevestigt dit onderzoeksproject dat in vogelvoer onbedoeld gg-zaden aanwezig kunnen zijn. De COGEM wijst erop dat dit een mogelijke verspreidingsroute vormt voor

* De COGEM wijst erop dat, naast de mogelijke aanwezigheid van gg-varianten, het gebruik van kiemkrachtige zaden in het buitengebied om andere redenen onwenselijk kan zijn. Door het uitstrooien van deze zaden kunnen mogelijk gebiedsvreemde soorten geïntroduceerd worden. Dit valt echter buiten de kaders van de ggo-regelgeving.

gg-zaden en doet aanbevelingen om de monitoring van gg-koolzaad, en toekomstige andere gg-gewassen die zich in het Nederlandse milieu kunnen handhaven, te verbeteren.

Hoogachtend,

Prof. dr. ing. Sybe Schaap
Voorzitter COGEM

c.c.

- Ministerie van IenW, Directie Omgevingsveiligheid en Milieurisico's
DG Milieu en Internationaal
- Bureau ggo, drs. Y. de Keulenaar
- Inspectie Leefomgeving en Transport, ir. M.H. Spreuwenberg
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid, dr. N.W. Dekker
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, ing. C.C. van der Weijden

Referenties

1. Frick G *et al.* (2018). Monitoring bird feed for the presence of undesired and possibly viable seeds harmful for the animals or the environment. Newsletter 2018. IAG section Feed Microscopy p.10-11
2. van Leeuwen SPJ *et al.* (2016) Nationale Referentie Laboratoria; RIKILT Jaarrapport 2015. Wageningen, RIKILT Wageningen UR (University & Research centre), RIKILT-rapport 2016.007. 48 blz.
3. Wageningen University & Research. Nationaal Referentie Laboratorium. <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/food-safety-research/Referentielaboratorium/Nationaal-Referentie-Laboratorium.htm> (bezocht op 19/05/2022)
4. Verordening (EU) 2017/625 van het Europees Parlement en de Raad. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02017R0625-20170407&from=EN> (bezocht op 19/05/2022)
5. Luijten SH & de Jong TJ (2010). A baseline study of the distribution and morphology of *Brassica napus* L. and *Brassica rapa* L. in the Netherlands. COGEM research report CGM/2010-03
6. Luijten SH & de Jong TJ (2011). Hybridization and introgression between *Brassica napus* and *Brassica rapa* in the Netherlands. COGEM research report CGM/2011-06
7. Luijten SH *et al.* (2019) What is known about the import, distribution and presence of GM oilseed rape (*Brassica napus*) in the Netherlands? COGEM research report CGM/2019-2